

Investování a úroky

Pavel Potužák

INEV

potuzak@inev.cz

Katedra ekonomie, NF VŠE

pavel.potuzak@vse.cz

Původ slova úrok

- The earlier Middle English word was *interesse* (late 14c.), from Anglo-French *interesse*: "what one has a legal concern in."
- Český původ slova ???
- rokování (soudní jednání) --- lhůty ... rok ... úrok (placení ve smluvené době)
  - Kampelička ... **František Cyril Kampelík** ([28. června 1805, Syřenov](#) – [8. června 1872, Kukleny](#))

Vousatý muž z Uruku

Kde úrok nacházíme?

- V peněžních půjčkách a výpůjčkách
- Příklad:
  - V bance uložím 10 000 Kč. Za rok si můžu vybrat z banky 10 100 Kč
  - Úrok je 100 Kč. Úroková sazba je 1 %.
  - Od banky si vypůjčím 10 000 Kč. Za rok musím splatit 10 500 Kč.
  - Úrok je 500 Kč. Úroková sazba je 5 %. Jistina je 10 000 Kč.

Kde úrok nacházíme?

- Výnos (kupon) z dluhopisu
- Dividenda z akcií
- Nájemné z pronájmů
- Rozdíl mezi částkou na směnce (směnečná suma) a vypůjčenou částkou

Kde úrok nacházíme?

- Obecně je to jakýkoliv výnos z kapitálu
- V ekonomické teorii je to důchod pro výrobní faktor kapitál
- Neříkáme ale, že podnikatel má z kapitálu zisk?

Úrok versus zisk (Knight, Böhm-Bawerk, Mises, Kirzner, Rothbard)

- Zisk se vyskytuje ve světě nejistoty
- Zisk je příjem pro podnikatele, který našel mezeru na trhu (měl oči otevřené a uši nastražené)
  - Pokud neexistuje nejistota, měl by být (ekonomický) zisk konkurenčním tlakem eliminován
  - V nedokonalé konkurenci je zisk nakonec kapitalizován do ceny faktoru (např. unikátního dolu), který tento zisk vytvořil.
    - Tedy cena dolu na trhu stoupne a (ekonomický) zisk zmizí

Proč vzniká úrok?

- Böhm-Bawerk (1891):
  - (Přirozený) úrok je rozdíl v ocenění mezi současnými a budoucími statky
  - Lidé si cení současných statků (PG) více než budoucích (FG)
  - Aby se lidé vzdali PG za FG, požadují úrok
  - Tento rozdíl v ocenění (úrok) není eliminován konkurenčním bojem
  - Oddělení jistiny a úroku je pouze konvence pro zjednodušení

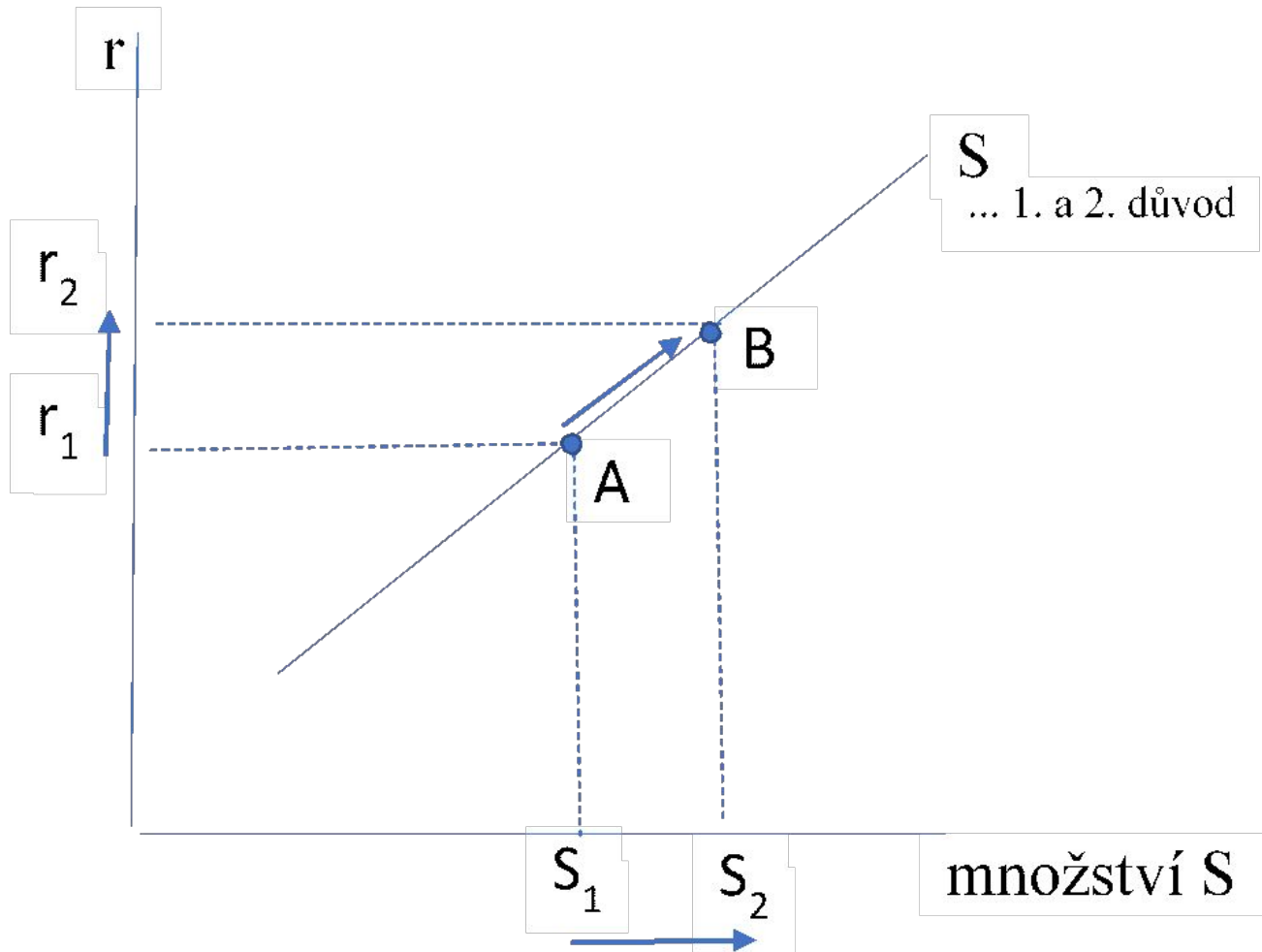
3 důvody existence úroku (Böhm-Bawerk 1891)

1. Lidé v čase bohatnou ($PG < FG$), a tedy $MU(PG) > MU(FG)$.
2. Lidé podceňují své budoucí potřeby, a tak FG nepřikládají takovou váhu.
3. PG jsou technicky superiorní nad FG, protože umožňují uvolnit dnešní VF do oklikových metod, které jsou produktivnější a přinesou více FG.

3. důvod existence úroku

- Vázáním výrobních faktorů po delší čas (okliková metoda výroby) jsme schopni vyrobit více
- Robinson chytající ryby holýma rukama ... Přímá metoda výroby
- Robinson, který si nejprve postaví loď a vyrobí síť.
  - Díky této oklikové metodě výroby uloví více.
- Každé prodloužení procesu zvýší později výstup, ale přírůstky jsou stále menší

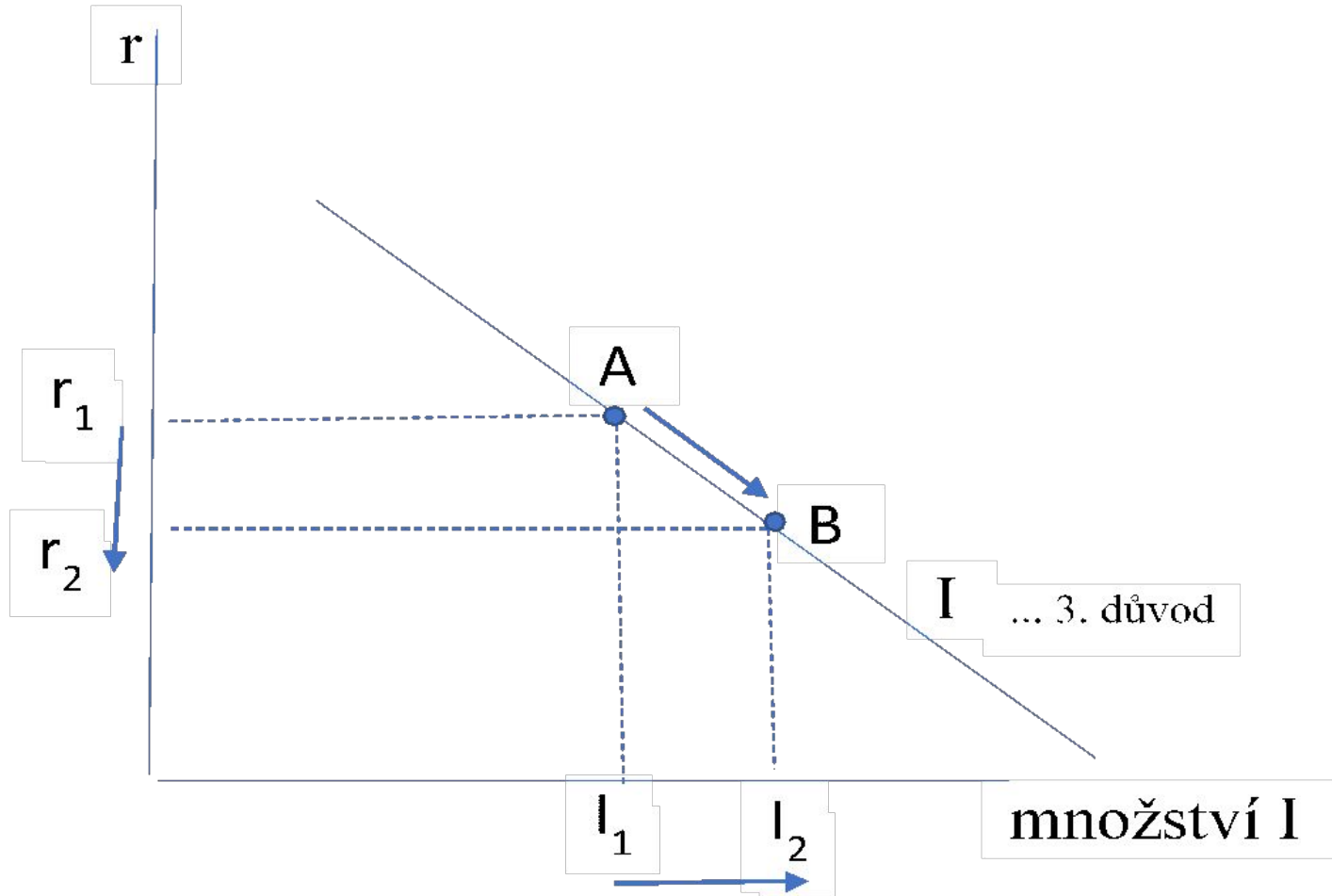
1. a 2. důvod

Když se člověk má vzdát současných statků, požaduje vyšší úrok (úrokovou míru r)

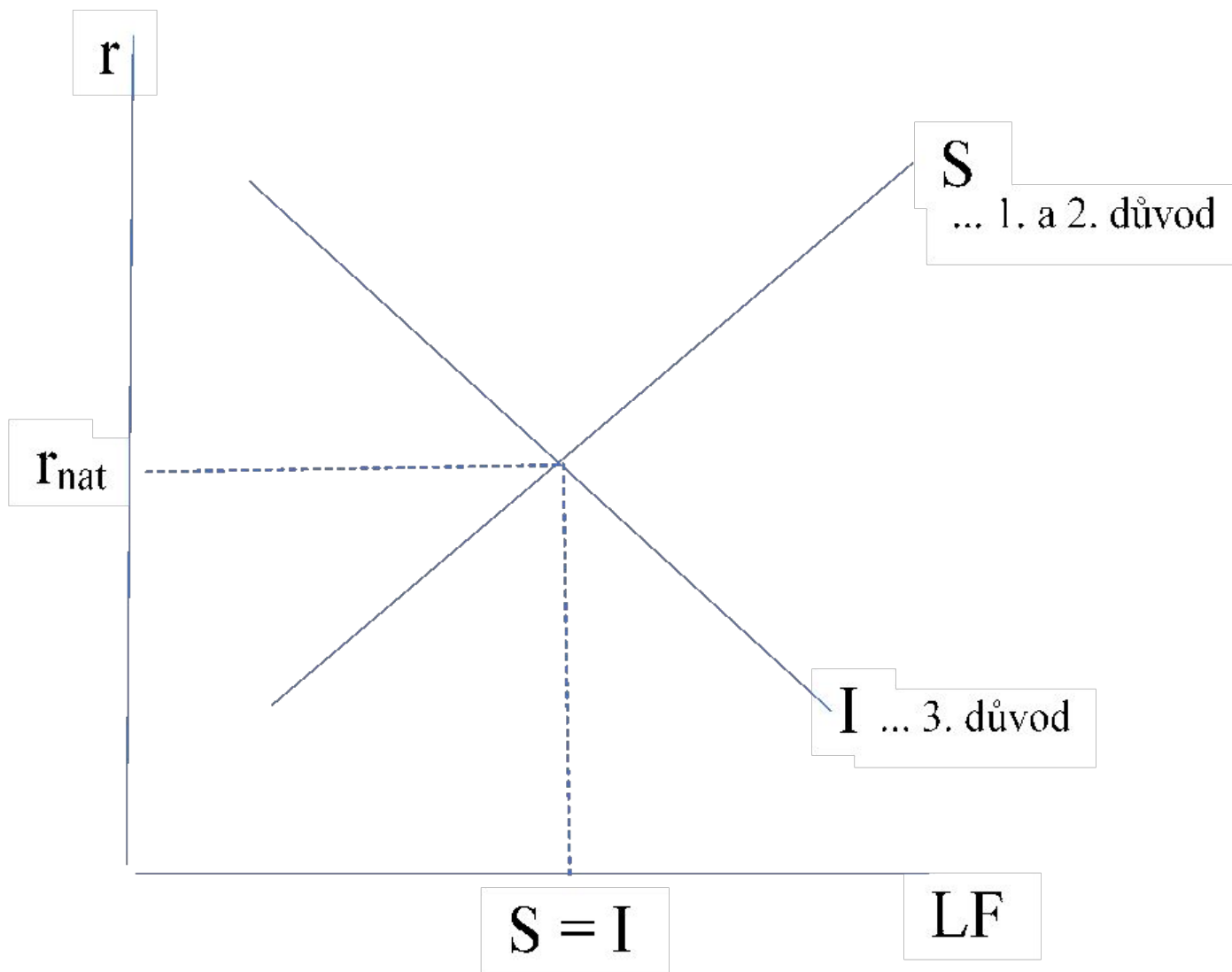
... Protože mu roste MU z PG (dnes chudne) a klesá MU z FG (v budoucnu bohatne)

3. důvod

Prodloužení času výroby zvýší budoucí výstup, avšak přírůstky jsou stále menší.

Díky této klesající mezní produktivitě kapitálu jsou ochotny firmy investovat více pouze tehdy, pokud se úroková míra sníží.

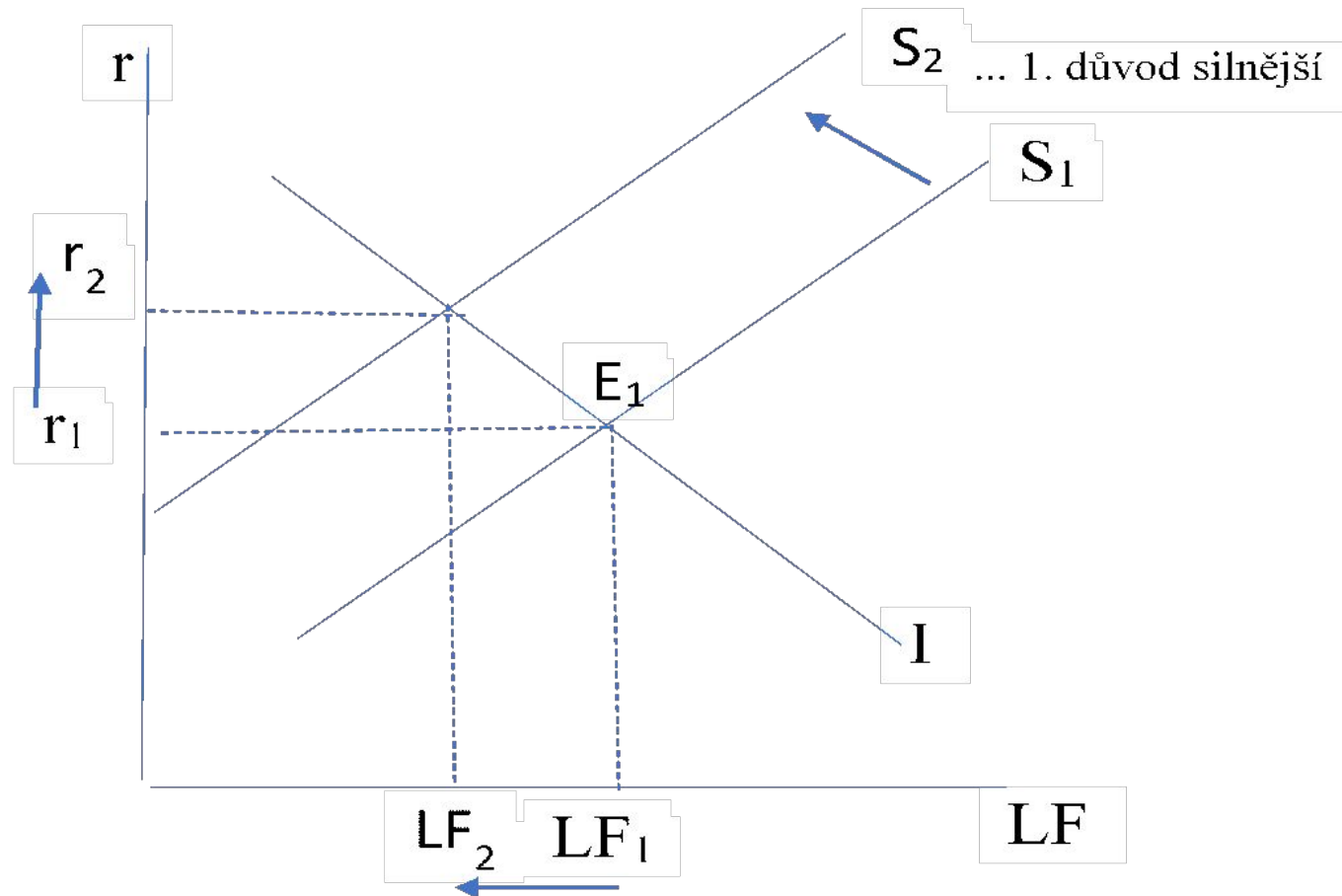

Při r_{nat} lidé spoří přesně tolik,
kolik chtějí firmy investovat

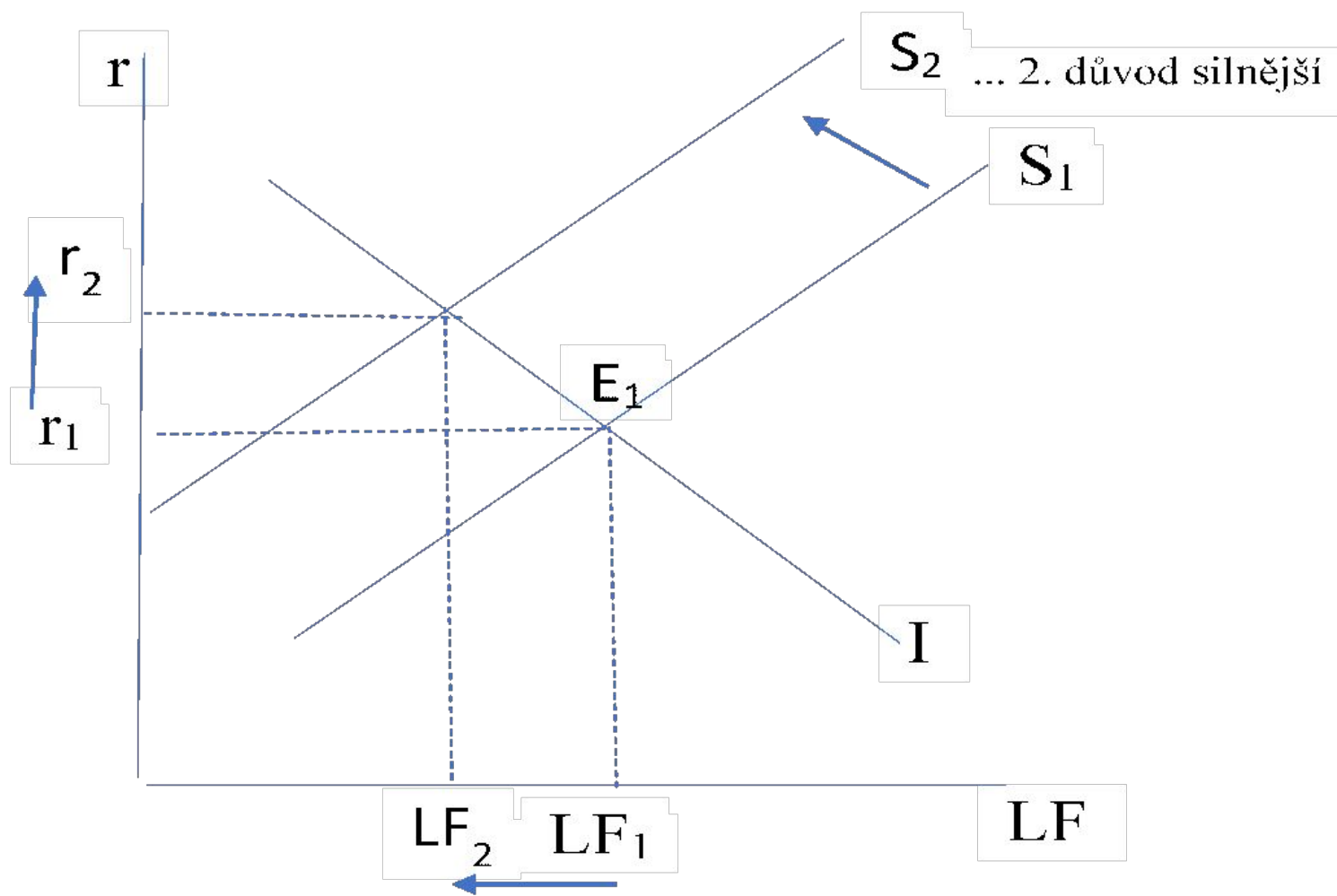
Poptávka po PG = nabídce PG

Poptávka po FG = nabídce FG

Lidé očekávají, že jejich budoucí (pracovní) důchod (ještě více) vzroste

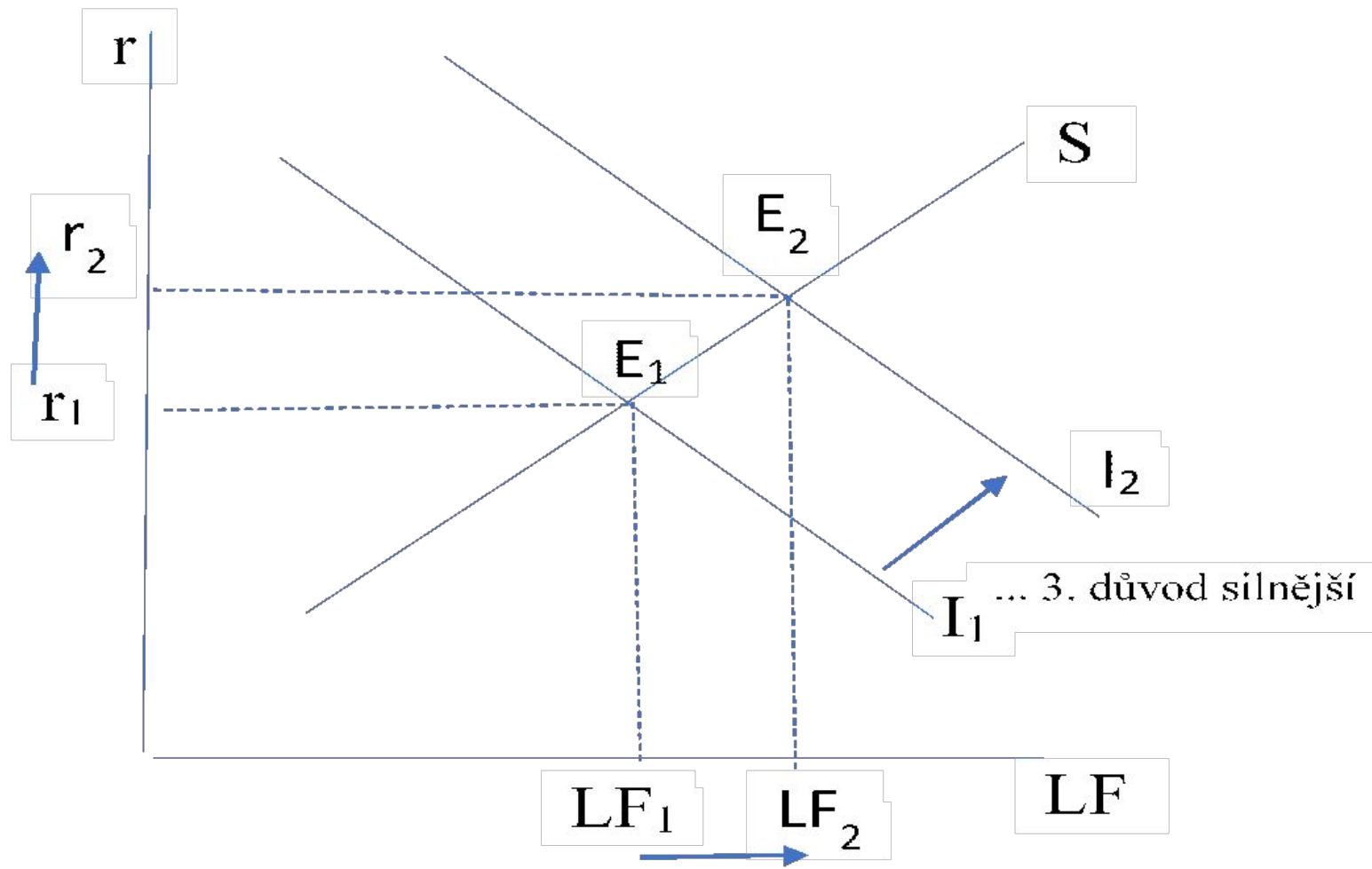

Lidé se stanou ještě více netrpělivými
(vzroste jejich časová preference)

Nárůst produktivity oklikových metod díky lepším technologiím

Úrok nominální a reálný

- Když uložím v bance 10 000 Kč za úrokovou míru 3 %, získám příští rok 10 300 Kč.
- Když ale za rok budou ceny zboží o 2 % vyšší, reálně si za 10 300 korun budu moci koupit jenom o 1 % více zboží.
- $P_1 = 100$ Kč ... Za 10 000 Kč si koupím 100 obědů
- $P_2 = 102$ Kč ... Za 10 300 Kč si koupím $10300/102 = 101$ obědů

- Když uložím v bance 10 000 Kč za úrokovou míru 3 %, získám příští rok 10 300 Kč.
- Když ale za rok budou ceny zboží o 2 % vyšší, reálně si za 10 300 korun budu moci koupit jenom o 1 % více zboží.
- $P_1 = 100 \text{ Kč} \dots$ Za 10 000 Kč si koupím 100 obědů
- $P_2 = 102 \text{ Kč} \dots$ Za 10 300 Kč si koupím $10300/102 = 101$ obědů
- $i = 3 \%$ je nominální úroková míra (v penězích)
- $r = 1 \%$ je reálná úroková míra („ve zboží“)

Nominální a reálná úroková míra (Fisher)

reálná úroková míra = nominální úroková míra – míra inflace

$$r = i - \pi$$

$$1 \% = 3 \% - 2 \%$$

*Existuje-li daň z úroků t:

$$r = i \cdot (1 - t) - \pi$$

$$r = 3 \% \cdot (1 - 0,15) - 2 \% = 2,55 \% - 2 \% = 0,55 \%$$

Fisherova rovnice a Fisherův efekt

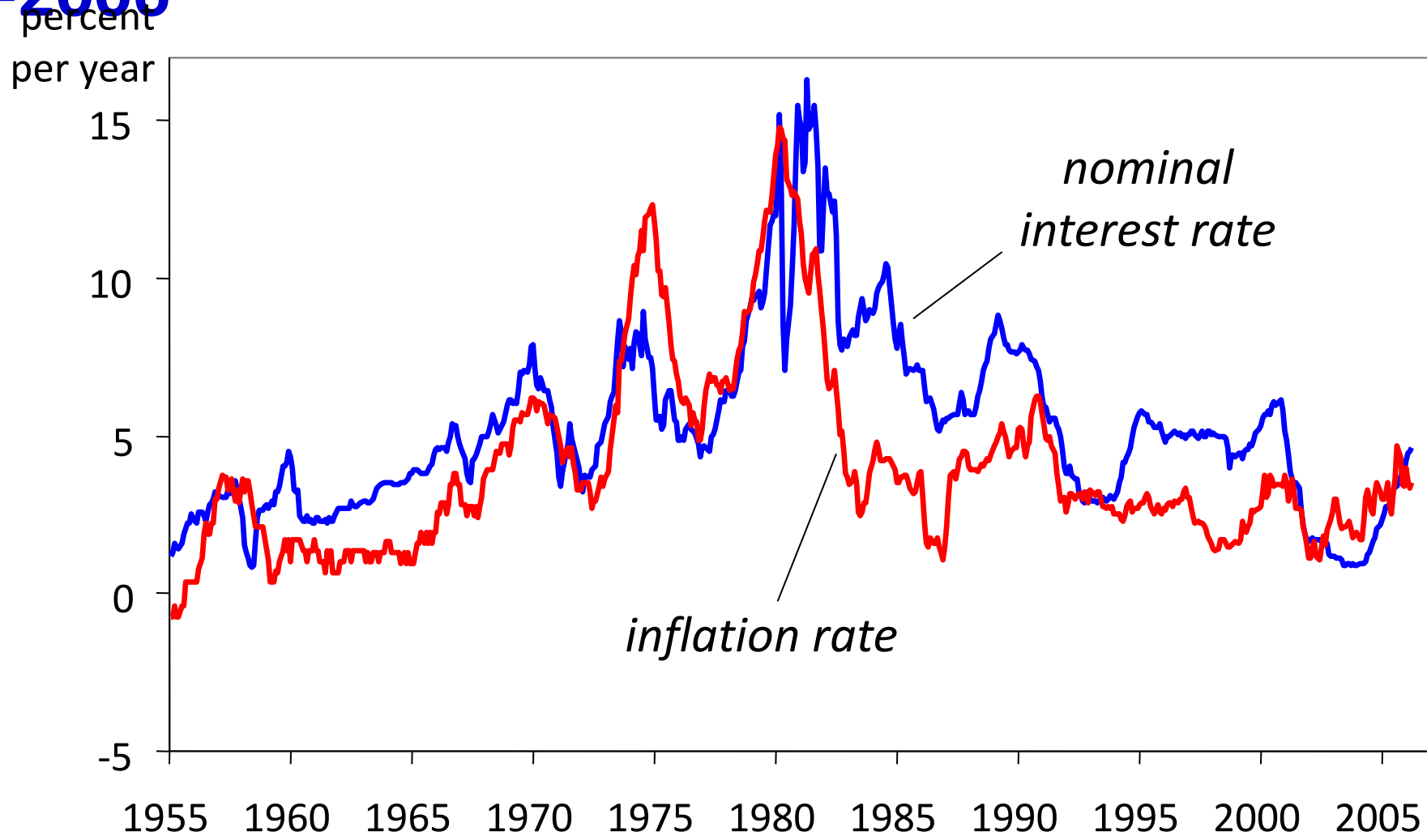
$$i = r + \pi$$

- S růstem míry inflace π by měla růst i nominální úroková míra i , aby byla zachována reálná úroková míra r .

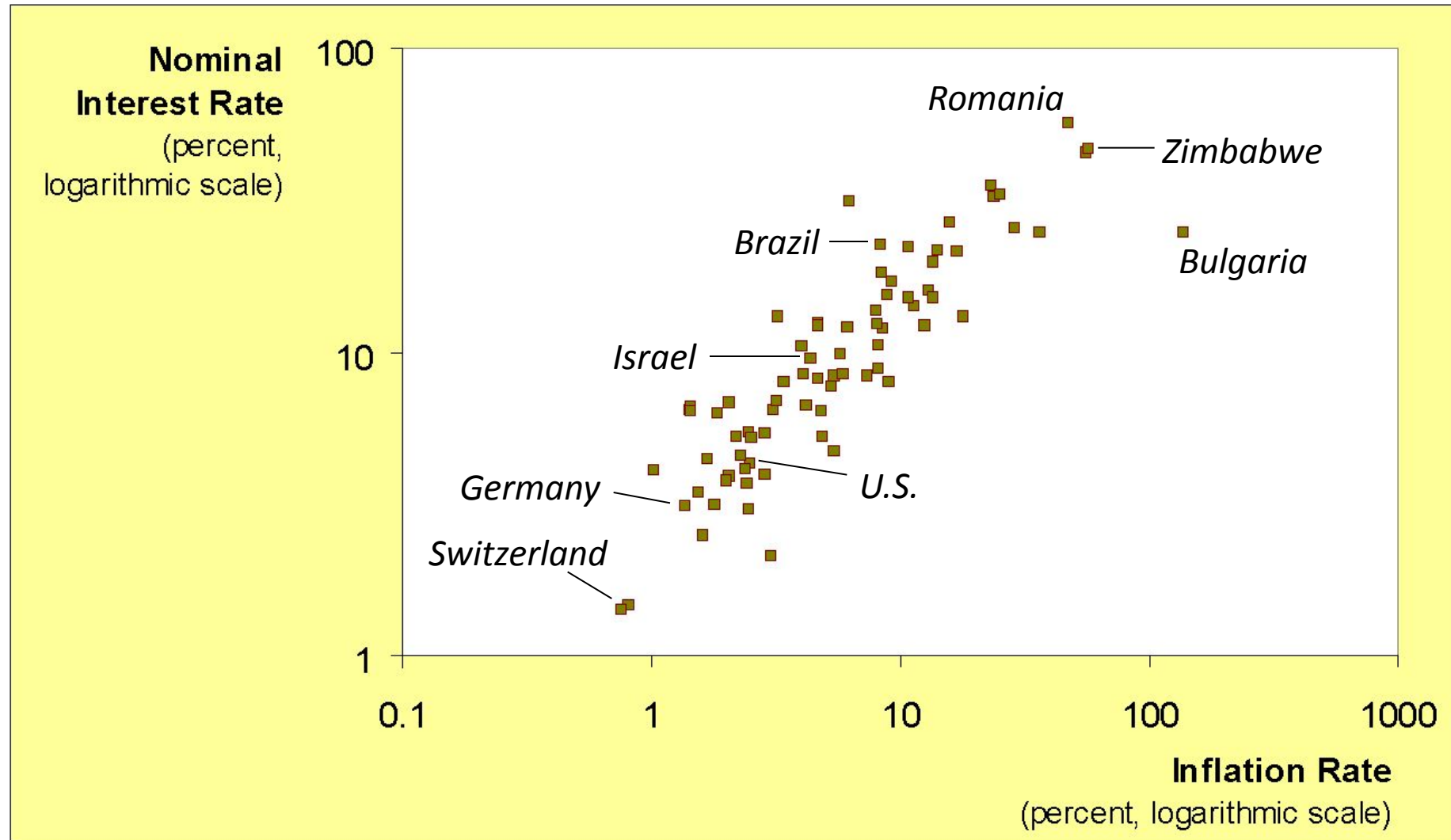
$$\uparrow i = r + \uparrow \pi$$

- Věřitelé totiž požadují kompenzaci za inflaci.
- Dlužníci mohou být naopak ochotni platit vyšší úrokovou míru, jelikož splácejí ve znehodnocených penězích.

Inflation and nominal interest rates in the U.S., 1955-2006

Inflation and nominal interest rates across countries

Dvě reálné úrokové míry: *Ex Ante* a *Ex Post*

- Když se věřitel a dlužník dohodnou o nominální úrokové míře, neznají, jaká bude v budoucnu míra inflace.
- Předpokládejme, že očekávají $\pi^e = 3\%$. Pokud se je dohodnutá $r = 4\%$, potom:

$$i = r + \pi^e = 7\%$$

- Pokud se však skutečná míra inflace nakonec liší, např. $\pi = 5\%$, potom bude **ex post reálná úroková míra**:

$$r^{\text{ex post}} = 7\% - 5\% = 2\%$$

- Musíme tedy rozlišovat dva typy reálné úrokové míry:
- Reálnou úrokovou míru, kterou dlužník a věřitel uvažují při sjednání kontraktu:

$$\text{ex ante reálná úroková míra} = i - \pi^e = 4\%$$

- a reálná úroková míra skutečně realizovaná:

$$\text{ex post reálná úroková míra} = i - \pi = 2\%$$

Kdo vyhrává a kdo trácí,
když
 $\pi > \pi^e$?

Časová hodnota peněz

- Když dnes uložím 100 Kč za 10 %, budu mít za rok:

$$100 \cdot 1,1 = 110 \text{ Kč}$$

- Za dva roky budu mít:

$$110 \cdot 1,1 = 121 \text{ Kč (nikoliv 120 Kč)}$$

$$100 \cdot 1,1 \cdot 1,1 = 100 \cdot 1,1^2 = 121 \text{ Kč}$$

Za sedm let budu mít:

$$100 \cdot 1,1^7 = 195 \text{ Kč (skoro 200 Kč, nikoliv 170 Kč)}$$

Síla složeného úročení (za deset let)

- $i = 2 \%$

$$100 \cdot 1,02^{10} = \mathbf{122 \text{ Kč}}$$
 (nikoliv 120 Kč), nárůst o **22 %**

(Částka se zdvojnásobí za $70 / 2 = 35$ let, nikoliv za 50 let)

- $i = 10 \%$

$$100 \cdot 1,1^{10} = \mathbf{259 \text{ Kč}}$$
 (nikoliv 200 Kč), nárůst o **159 %**

(Částka se zdvojnásobí za $70 / 10 = 7$ let, nikoliv za 10 let)

- Obrovský rozdíl $259 - 122 = \mathbf{137 \text{ Kč}}$ (**137 procentních bodů**)

Úroková míra měsíční a roční

- Při roční úrokové míře $i = 10\%$ je měsíční úroková míra

$$10\%/12 = 0,8333\%$$

Přesnější výpočet ale je:

$$i_M = \sqrt[12]{1+i} - 1 = \sqrt[12]{1+0,1} - 1 = \sqrt[12]{1,1} - 1 = 1,008 - 1 = 0,008 = 0,8\%$$

$$i = (1 + i_M)^{12} - 1 = 1,008^{12} - 1 = 1,1 - 1 = 10\%$$

Časová hodnota peněz

- Když vím, že za rok vydělám (zdědím) 100 Kč, tak pokud je $i = 10\%$, je **současná hodnota** této částky:

$$PV = 100 / 1,1 = 91 \text{ Kč}$$

- Pokud dnes uložím 91, budu mít za rok $91 \cdot 1,1 = 100 \text{ Kč}$
- Pokud vydělám (zdědím) 100 Kč až za dva roky, je současná hodnota této částky:

$$PV = 100 / (1,1 \cdot 1,1) = 100 / 1,1^2 = 83 \text{ Kč}$$

- Když dnes uložím 83 Kč, budu mít za dva roky $83 \cdot 1,1 \cdot 1,1 = 100 \text{ Kč}$

Obecný vzorec současné hodnoty

$$PV = \frac{100}{(1 + i)^t}$$

Současná hodnota toku důchodů

- Když vydělám z aktiva 100 Kč za rok a 100 Kč za dva roky, je rovnovážná cena tohoto aktiva při $i = 10\%$

$$PV = \frac{100}{1 + 0,1} + \frac{100}{(1 + 0,1)^2} = 91 + 83 = 174 \text{ Kč}$$

- Když vydělám z aktiva 100 Kč za rok a navždy, je rovnovážná cena tohoto aktiva při $i = 10\%$

$$PV = \frac{100}{1 + 0,1} + \frac{100}{(1 + 0,1)^2} + \dots = \frac{100}{0,1} = 1\,000 \text{ Kč}$$

Mám peníze půjčit, nebo si vypůjčit?

- A kam mám peníze půjčit?
- Problém oportunitních nákladů !!!

- 20 000 Kč ročně, 6 let, $i = 1\%$ (stavební spoření)
- Dostanu 124 000 Kč
- + 2000 každý rok od státu .. $i = 3 - 3,5\%$

- <https://algoritmy.net/article/132/Stradatel>

Hypotéka

- 2 000 000 Kč, $i = 3 \%$, 30 let, měsíční splátka = 8 400 Kč
- <https://algoritmy.net/article/123/Anuita>

Penze ze soukromého spoření po odchodu

- $i = 3 \%$, 20 let, chci 100 000 Kč ročně,
- Musím mít 1 500 000 Kč
- <https://algoritmy.net/article/133/Zasobitel>

Kolik si musím uspořit na penzi?

- 40 let, $i = 5 \%$, potřebuju 1 500 000 Kč
- Musím uspořit 12 000 Kč ročně (1 000 Kč měsíčně)
- <https://algoritmy.net/article/134/Fondovatel>

Kam mám investovat?

- <https://dqydj.com/sp-500-return-calculator/>
- <https://www.macrotrends.net/2324/sp-500-historical-chart-data>
- https://money.cnn.com/data/world_markets/americas/

- <https://www.ishares.com/uk/individual/en/products/251903/ishares-sp-500-eur-hedged-ucits-etf>
- <https://www.ishares.com/uk/individual/en/products/251882/ishares-msci-world-ucits-etf-acc-fund>
- Fondy akumulují dividendy a kupují za ně další akcie
- Kdo je největší akcionář Applu?

- 20 000 Kč ročně, 6 let, $i = 1\%$ (stavební spoření)
- Dostanu 124 000 Kč
- + 2000 každý rok od státu .. $i = 3 - 3,5\%$

- Pravidelné investování:
- 20 000 Kč ročně, $i = 10\%$, 6 let
- Získám 170 000 Kč

Úroková míra (míra výnosu) a
časový horizont jsou zcela klíčové

- Za 30 let:
- 1 000 000 (pro 3%) vs. 3 600 000 Kč (pro 10%)

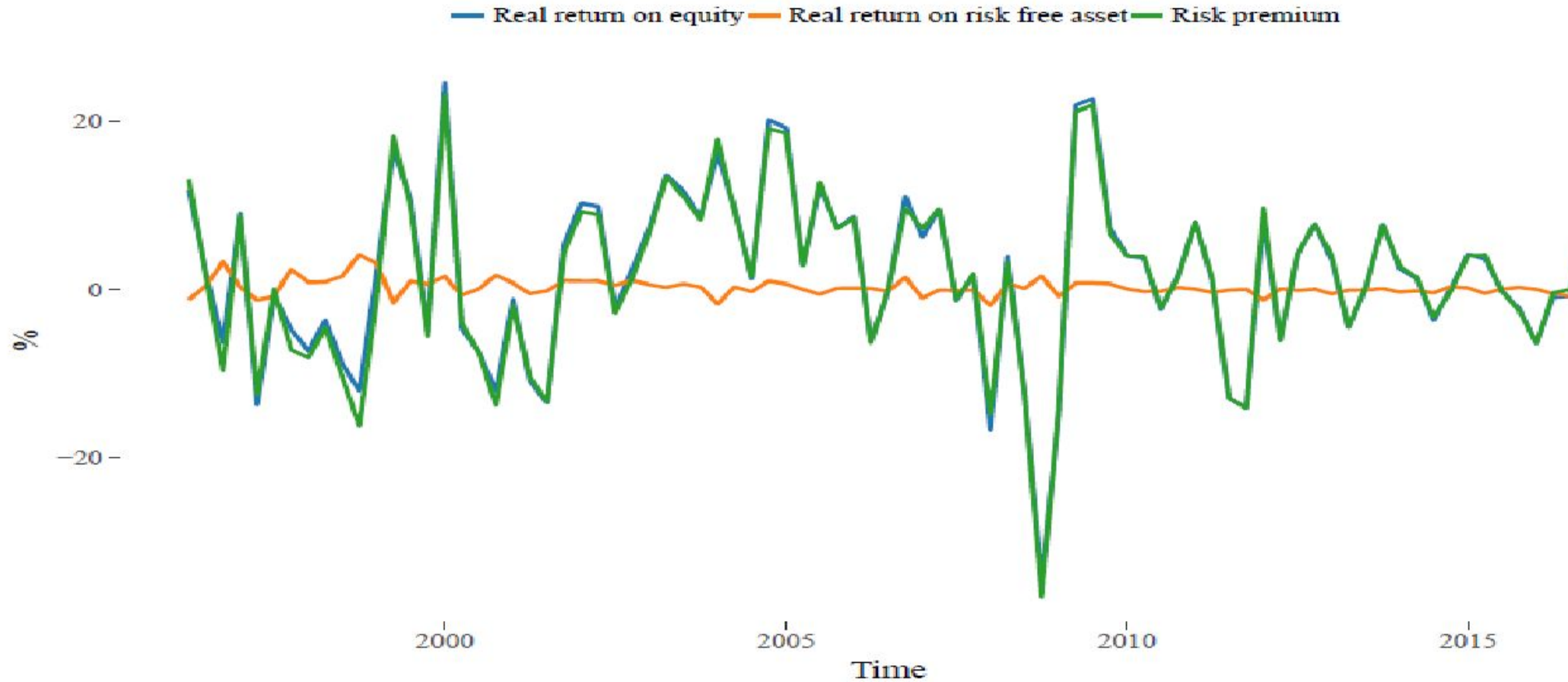
Equity premium puzzle

- 6 p.b. (Mehra, Prescott 1985)

https://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/New_Home_Page/datafile/histretSP.html

Real Returns and Risk Premium in the Czech Republic

Figure 2.9: Real returns and risk premium over time.

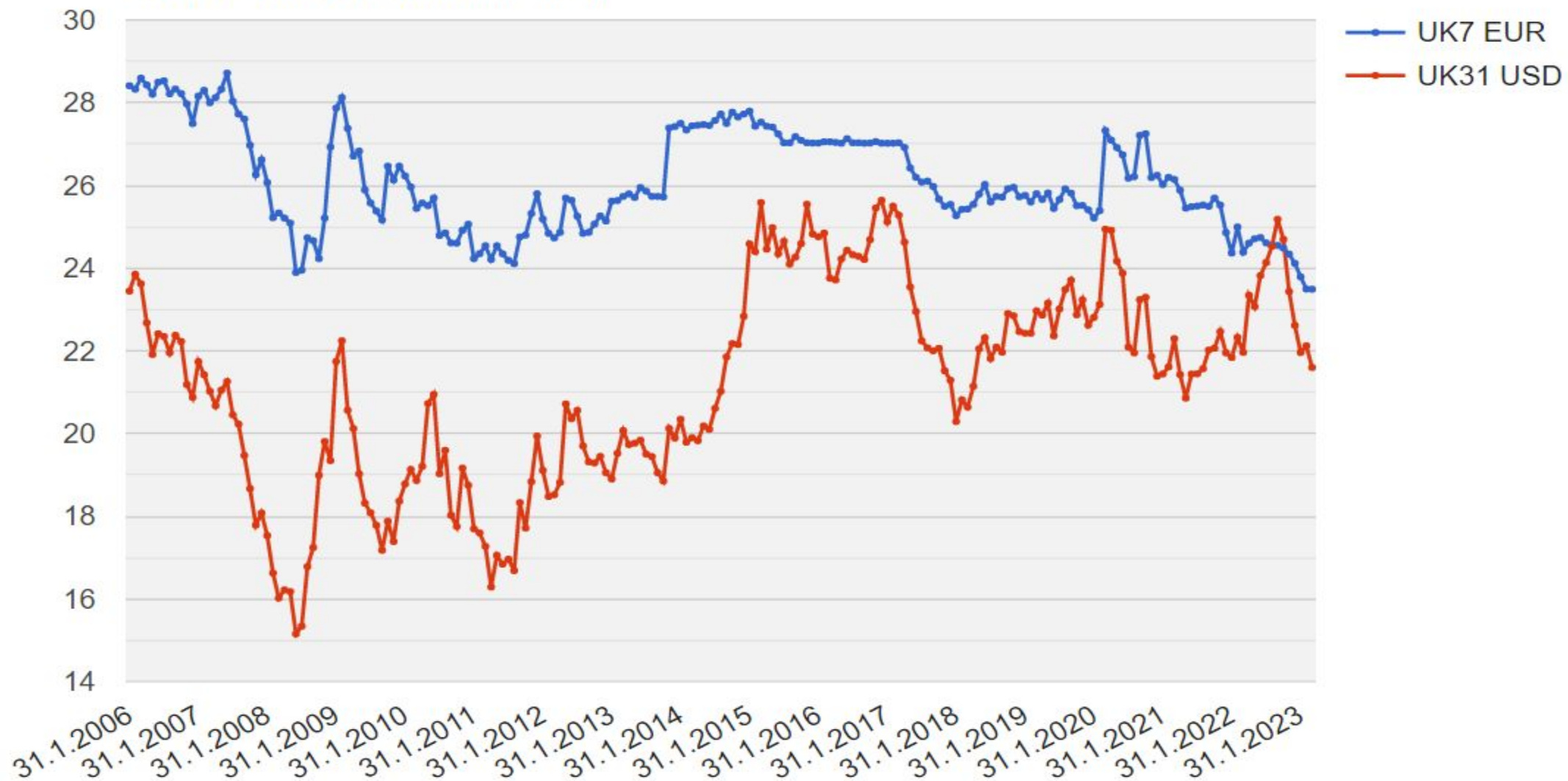
Table 2.1: Means of selected variables

Variable	Mean	Annualized
Return on risk free asset	0.0024	0.0095
Return on equity	0.0169	0.0695
Risk premium	0.0146	0.0595

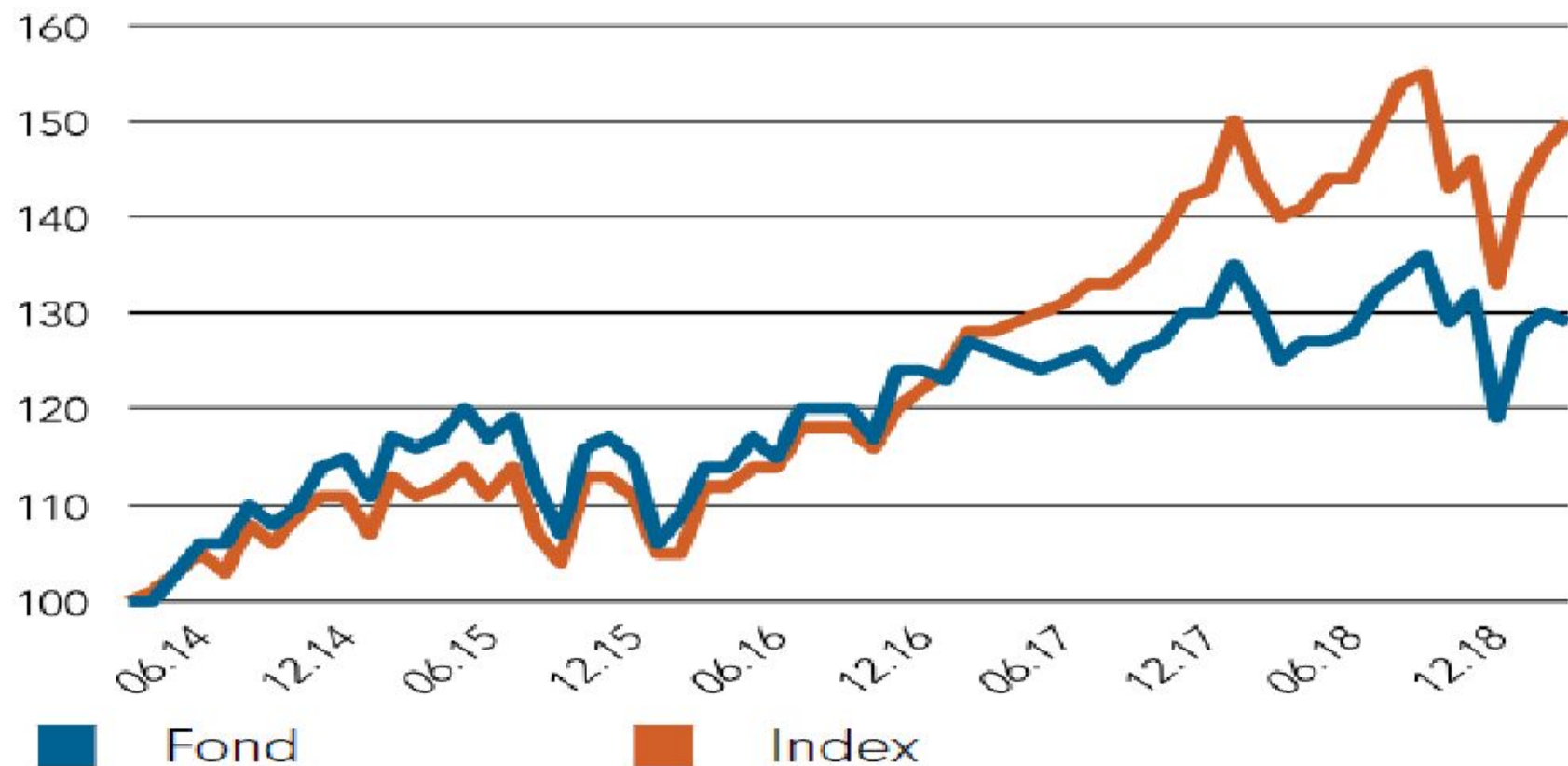
Investice

- Riziko (měnové, likvidity, protistrany), likvidita, výnos
- Diverzifikace
- Home bias
- Pravidelné investování a fluktuace ceny akcií
  - Investuji pravidelně 100
  - Cena konstantní 5 nebo fluktuuje mezi 1 a 9
  - $100/5 + 100/5 = 20 + 20 = 40$ akcií
  - $100/1 + 100/9 = 100 + 11 = 111$ akcií
- Aktivní vs. pasivní investování
- Co nejnižší poplatky
- Nepanikařit a neprodávat při poklesech

Devizové kurzy (ke konci měsíce)

Kumulativní výkonnost v CZK (změna základu na 100)

Výkonnost je uvedena za posledních pět let (nebo od založení fondů založených během tohoto období).

Výkonnost k 31.03.19 v CZK (%)

---

	1 měsíc	3 měsíce	Letošní rok	1 rok	3 roky	5 let	Od 05.11.13*
Kumulativní růst fondu	-0,9	8,2	8,2	2,9	13,1	28,8	38,9
Kumulativní růst indexu	1,9	13,2	13,2	7,0	34,2	50,1	60,0
Anualizovaný růst fondu	-	-	-	2,9	4,2	5,2	6,3
Anualizovaný růst indexu	-	-	-	7,0	10,3	8,5	9,1

Nejlepší pozice (% TNA)

	Sektor GICS	Země	Fond	Index	Relativní
BERKSHIRE HATHAWAY INC DEL	Finance	USA	6,0	1,7	4,3
ORACLE CORP	Informační technologie	USA	4,9	0,6	4,4
WILLIS TOWERS WATSON PLC	Finance	USA	4,4	0,1	4,3
CISCO SYSTEMS INC	Informační technologie	USA	3,8	1,0	2,8
WELLS FARGO & CO NEW	Finance	USA	3,1	0,8	2,3
CHEVRON CORP NEW	Energie	USA	3,0	1,0	2,1
BANK NEW YORK MELLON CORP	Finance	USA	3,0	0,2	2,8
EXELON CORP	Akcie veřejně prospěšných společností	USA	2,9	0,2	2,7
FAIRFAX FINANCIAL HLDGS LTD	Finance	Kanada	2,7	0,0	2,7
T-MOBILE US INC	Komunikační služby	USA	2,7	0,0	2,7

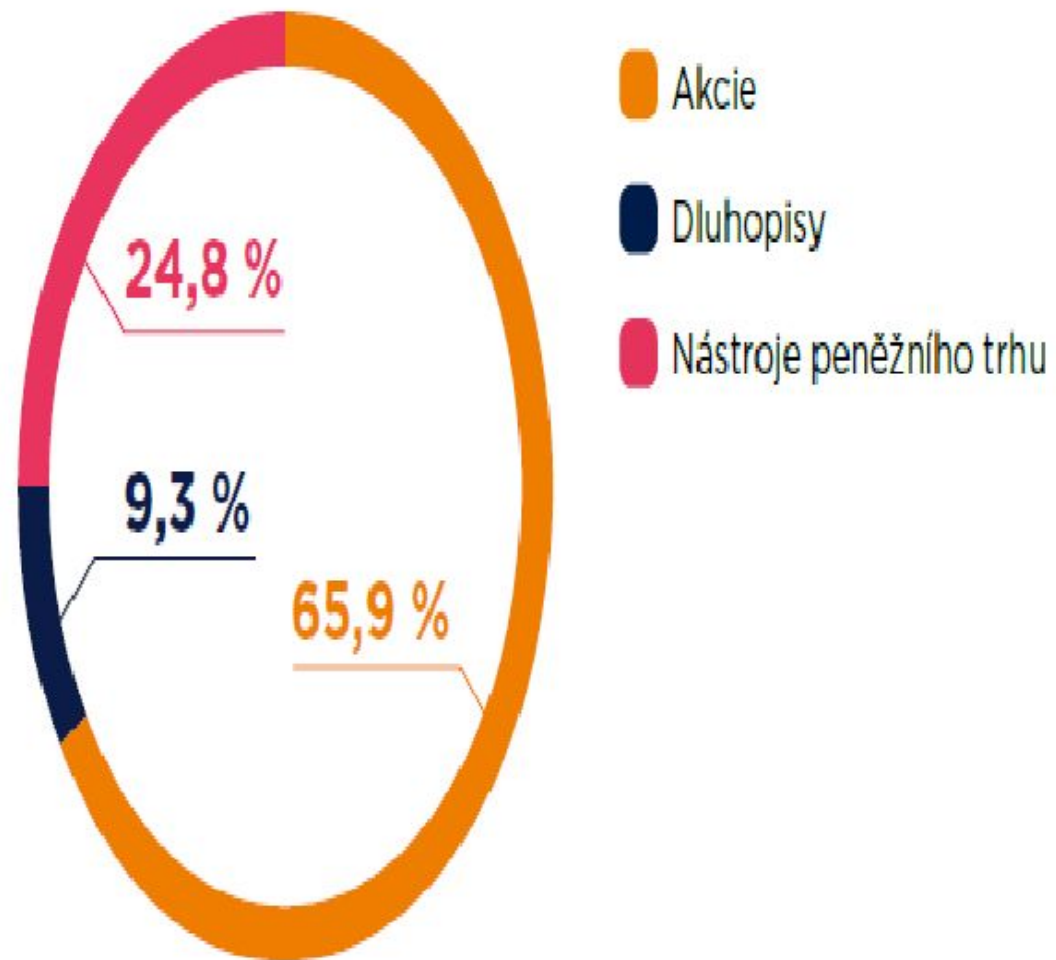
Nejlepší pozice s váhou nad normálem (% TNA)

	Fond	Index	Relativní
ORACLE CORP	4,9	0,6	4,4
BERKSHIRE HATHAWAY INC DEL	6,0	1,7	4,3
WILLIS TOWERS WATSON PLC	4,4	0,1	4,3
CISCO SYSTEMS INC	3,8	1,0	2,8
BANK NEW YORK MELLON CORP	3,0	0,2	2,8
FAIRFAX FINANCIAL HLDGS LTD	2,7	0,0	2,7
EXELON CORP	2,9	0,2	2,7
T-MOBILE US INC	2,7	0,0	2,7
CHECK POINT SOFTWARE TECHS LTD	2,3	0,0	2,3
SBM OFFSHORE NV	2,3	0,0	2,3

Nejlepší pozice s váhou pod normálem (% TNA)

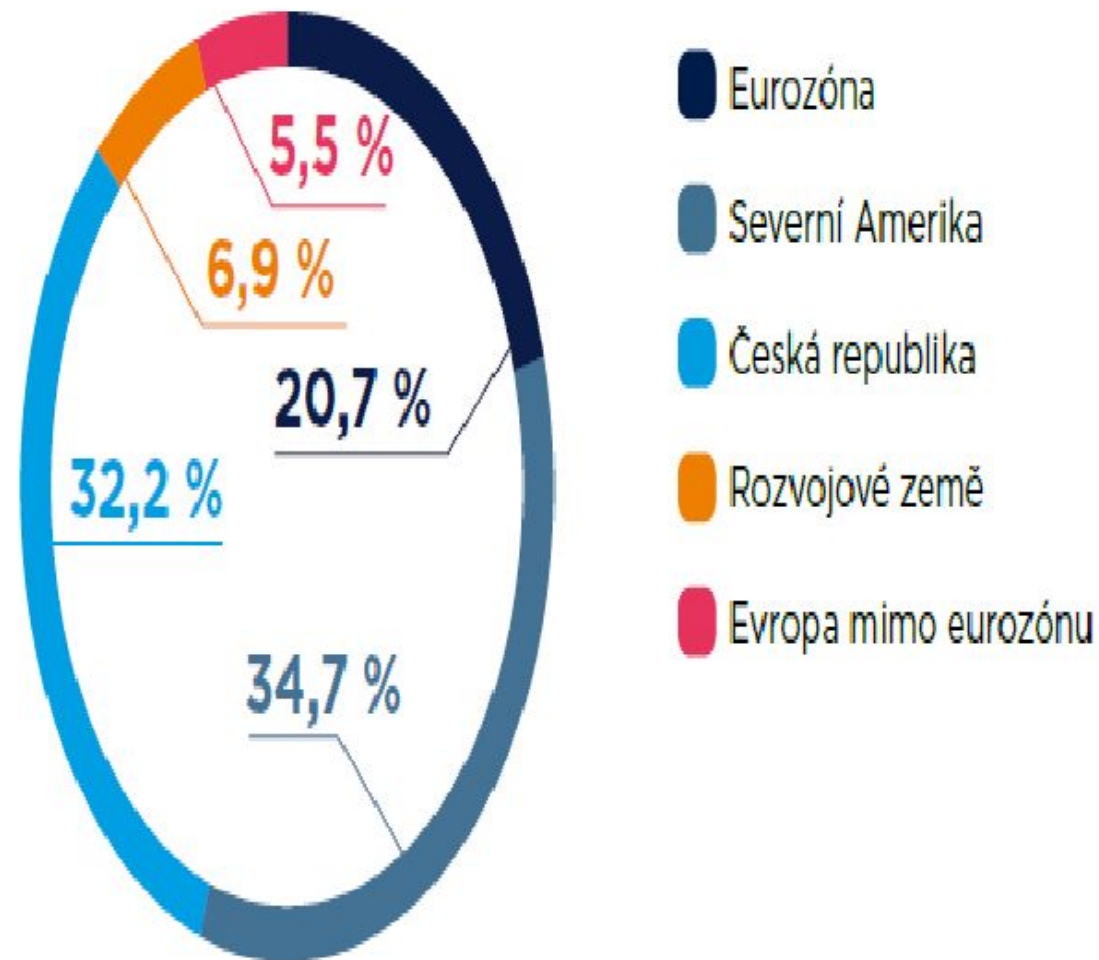
	Fond	Index	Relativní
MICROSOFT CORP	0,0	3,8	-3,8
APPLE INC	0,0	3,6	-3,6
AMAZON.COM INC	0,0	3,1	-3,1
ALPHABET INC	0,0	3,0	-3,0
FACEBOOK INC	0,0	1,7	-1,7
JOHNSON & JOHNSON	0,0	1,6	-1,6
EXXON MOBIL CORP	0,0	1,4	-1,4
JPMORGAN CHASE & CO	0,0	1,4	-1,4
VISA INC	0,0	1,2	-1,2
PROCTER & GAMBLE CO	0,0	1,1	-1,1

► Složení portfolia podle typu aktiv

* Hodnota derivátů je součástí nástrojů peněžního trhu

► Geografické rozložení investic

* Geografické rozložení investic se řídí metodikou Risk Country¹

Nejvýznamnější pozice v portfoliu (vztaženo k hodnotě portfolia)	ISIN	Váha v %
Revezní repo operace	CZ0001005581	22,5 %
ISHARES CORE S&P 500 ETF	US4642872000	7,6 %
LYXOR S&P 500U CITS ETF -D-USD	LU0496786657	7,6 %
SPDR TRUST SERIES 1	US78462F1030	7,6 %
AMUNDI STOXX EUROPE 600 UCITS ETF - EUR	LU1681040223	6,5 %
AMUNDI MSCI EMERGING MARKETS UCITS ETF -	LU1681045453	6,1 %
ISHARES DJ STX600 DE	DE0002635307	3,5 %
Účty v bankách		3,4 %
Státní dluhopis VAR/23	CZ0001003123	2,6 %
Státní dluhopis 4.20%/36	CZ0001001796	1,1 %

Děkuji Vám za pozornost

Pavel Potužák

INEV

potuzak@inev.cz

Katedra ekonomie, NF VŠE

pavel.potuzak@vse.cz